

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Petra Bosnar

Hrvaški domoljubni pop/rock
Konstrukcija hrvaštva skozi domoljubne pesmi

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Petra Bosnar

Mentor: prof. dr. Peter Stanković

Hrvaški domoljubni pop/rock
Konstrukcija hrvaštva skozi domoljubne pesmi

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

mami in očiju

Hrvaški domoljubni pop/rock: Konstrukcija hrvaštva skozi domoljubne pesmi

Domoljubne pesmi največkrat izpostavljajo narodne običaje, skupno zgodovino in kulturo naroda, a tudi trpljenje le-tega v polpretekli zgodovini. Večinoma opevajo idilično življenje, a hkrati opozarjajo, da je narod potrebno spoštovati kot dediščino prednikov, ki so se žrtvovali za njegovo blaginjo. Posameznik (poslušalec) je sicer tisti, ki glasbi dodaja pomen, a zavedati se je potrebno njene moči. Glasba pripomore h konstrukciji naše realnosti oziroma celo k izgradnji naše identitete. S pomočjo simbolike in metafor je povezava glasbe z nacionalno identiteto sicer prikrita, a številne analize so dokazale, da med njima obstaja povezava. Diplomsko delo odgovarja na vprašanje, kako je hrvaštvo konstruirano skozi hrvaške domoljubne pesmi. Izhajam iz konstruktivističnih teorij v ospredju katerih je misel, da narod ni ustvarjen naravno, etničnost pa ni dana ob rojstvu in prav nasprotje tega opevajo domoljubne pesmi. K analizi kvalitativnega raziskovanja sem v duhu konstruktivizma pristopila tehniko analize teksta.

Ključne besede: narod, nacionalizem, identiteta, glasba, domoljubje.

Croatian patriotic pop/rock: The construction of the Croatian through patriotic songs

Patriotic songs most often eulogize folk customs, the common history and culture of the nation and also suffering of the nation in the recent history. Content is usually the idyllic life, but at the same time they point out that the nation needs to be respected as the heritage of the ancestors who sacrificed for its prosperity. The individual (listener) is the one who adds meaning to the music, but its power needs to be acknowledged. Music contributes to the construction of our reality and even helps to build our identity. With the help of symbolism and metaphor, the connection of music with a national identity is concealed but numerous analyzes have shown that there exists a connection between them. The diploma answers the question of how *Croatian-ness* is constructed through Croatian patriotic songs. My base are constructivist theories in the forefront of which is the idea that the nation is not created naturally, and the ethnicity is not given at birth – as opposed to patriotic songs. In the name of constructivism I used content analysis for this qualitative research.

Key words: nation, nationalism, identity, music, patriotism.

KAZALO

1	UVOD.....	6
2	TEORETIČNI UVOD	7
2.1	OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV	7
2.2	ZAČETKI OBLIKOVANJA NARODOV	9
2.3	NACIONALIZEM KOT DISKURZ	10
2.4	IDENTITETA	12
2.4.1	KONSTRUKCIJA NACIONALNE IDENTITETE.....	13
2.4.2	GLASBA IN ETNIČNA IDENTITETA	14
3	ANALIZA HRVAŠKIH DOMOLJUBNIH PESMI	17
3.1	METODA	17
3.2	ANALIZA.....	19
3.3	UGOTOVITVE	27
4	SKLEP.....	30
5	LITERATURA	32

1 UVOD

Le kdo ne mara glasbe? Zagotovo kje obstaja tak človek, a večina jo ima rada. Glasba vpliva na naše življenje s svojo vsakdanjo navzočnostjo, tako neposredno kot posredno. Ne pozna meja, ne omejuje je noben jezik, poslušamo jo lahko skoraj kjer koli in kadar koli. Že od mladih nog čutimo, da ima nekakšno moč, čeprav o raznih teorijah glasbe ne vemo ničesar. Mogoče se ne spomnimo časa, ko so nam starši položili v zibelko pojočo igračko, a to so naredili z namenom. Pomirjujoča uspavanka, najpogosteje *Twinkle Twinkle Little Star*, ali pa *Uspavanka za Evo*, mogoče nekatere pomirjata in uspavata še danes. Glasba nas spremlja praktično na vsakem koraku, vendar se le redko vprašamo, koliko prispeva h konstrukciji naše realnosti, oziroma, če stopim še korak naprej, kako popularna glasba kot del popularne kulture vpliva na izoblikovanost naše identitete. Kot pravi Gregor Pompe, človek dodaja glasbi pomen, glasba nam samo omogoča, »da zvočno tonske forme/strukture uporabimo kot obešalnike« (Pompe 2012, 79), na katere sami obešamo različne pomene, pojme in »tudi ideologije« (prav tam). Produkcija glasbe je od nekdanj nadzorovana, saj predstavlja odlično sredstvo za »formiranje in obvladovanje družbenega prostora« (Muršič v Lukšič 1999, 179) in s tem posameznikove identitete, ki je danes nestalna in se spreminja skupaj z družbo. Glasba na videz sicer ni povezana z nacionalno identiteto, ki je prikrita s simboliko oziroma z metaforiko.

Osrednje vprašanje moje diplomske naloge se glasi, kako je skozi domoljubne pesmi oziroma njihova besedila konstruirano hrvaštvo. V poglavju *Teoretični uvod* se bom najprej posvetila opredelitvi osnovnih pojmov, v nadaljevanju pa poskušala podrobneje opredeliti nacionalizem. V duhu konstruktivizma bom opisala začetke pojavljanja narodov, izpostavila bom nacionalistični diskurz in se v poglavju *Identiteta* lotila konstrukcije identitete oziroma sebstva, ki jo bom v nadaljevanju ločila na raven skupinske in raven nacionalne identitete, v podpoglavju o *Glasbi in etnični identiteti* bom glasbo poskušala povezati z etnično identiteto, pri tem bo moje izhodišče glasba kot kulturni konstrukt.

Po teoretskem delu bom prešla na analizo. Tudi v tem delu izhajam iz konstruktivizma – kvalitativnega raziskovanja se bom lotila z analizo teksta domoljubnih pesmi. V izogib subjektivnemu izboru le-teh sem izbrala prvih deset (izmed štirintridesetih), iz CD-plošče *ZLATNA KOLEKCIJA - NAJLJEPŠE DOMOLJUBNE* (Zlata kolekcija – najlepše domoljubne pesmi), ki ga je *Croatia Records* izdala maja 2016.

2 TEORETIČNI UVOD

2.1 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

»En narod, ena država in le ena država za vsak narod« (Mazzini v Velikonja 2002, 285).

Vprašanje, kaj sploh je *narod*, si je Ernest Renan postavil že leta 1871, a še dandanes nimamo enotnega pogleda nanj. Za začetek vzemimo etimološki izvir besede. »Beseda 'natio' prihaja iz latinščine; je sorodna besedi 'natura', obe izvirata iz besede 'nascior', ki pomeni 'rojen sem'. Cicero je imenoval 'natio' boginjo rojstva /.../ zelo zgodaj se torej pojem narod povezuje z nekakšnim božanstvom, kasneje je deležen oboževanja in nazadnje postane malik. Skupine ljudi, ki so presegale družino, rod ali pleme, so začeli imenovati 'natio'« (In der Maur 1991, 13).

Velikonja (2002) razdeli različne teoretske poglede na narod na tri glavne skupine. V primordialističnih teorijah se narod dojema kot »fenomen, ki izhaja iz daljne zgodovine« (Velikonja 2002, 283). Etničnost naj bi bila pripadnikom naroda dana, hkrati pa naj bi predstavljala temeljno lastnost naroda. Poleg nje gre za diskurz »'skupnih korenin,/.../, 'čiste krvi', 'bratov in sestra',/.../'« (prav tam). Tako kot svet, je tudi narod »v osnovi esencialističen in statičen« (Medica 2014, 161). Stanju, v katerem smo, ne moremo ničesar niti odvzeti niti dodati.

Vmes imamo etnične teorije, ki temeljijo na kompromisu med obema nasprotnima pogledoma. Tu je med najbolj zanimivimi avtorji Anthony D. Smith. Velikonja povzame, da zanje »predmoderna etnična preteklost kasneje oblikovanega naroda ni *tabula rasa*, priznavajo pa tudi/.../ radikalno modernistično *modernizacijo*« (Velikonja 2002, 284). Nasproten pogled prvi skupini teorij, nadaljuje, predstavlja skupina konstruktivističnih teorij, katerih osrednja misel je, da narod ni ustvarjen naravno, etničnost pa pripadnikom naroda ni dana, narod je umetno ustvarjen, »da ne rečem moderni konstrukt,/.../'« (prav tam, 283). Ta zadnji pogled na narod je tudi moje izhodišče za pisanje diplomskega dela, v katerem se opiram predvsem na Benedicta Andersona in Ernesta Gellnerja. Za Andersona je narod »zamišljena politična skupnost – zamišljen je hkrati kot notranje omejen in suveren« (Anderson 1998, 14). V nadaljevanju pojasni, da gre za zamišljeno politično skupnost ker »niti pripadniki najmanjšega naroda nikdar ne spoznajo vseh svojih sočlanov, ne srečajo vseh niti ne slišijo zanje – in vendar vsak izmed njih v mislih nosi predstavo o povezanosti v skupnosti« (prav tam). Narod je definiran kot notranje omejen, kar pomeni, da zunaj njegovih meja obstajajo in bivajo drugi narodi; kot skupnost, »saj se ne glede na neenakost in izkoriščanje, ki vladata v njem, vedno poraja kot globoko, horizontalno tovarištvo« (prav tam,

16). Gellner podobno kot Anderson meni, da »narodi niso bili predestinirani in niti človeška bitja ne potrebujejo nacionalnosti po naravi« (Gellner v Smith 2005, 88) in nadaljuje, da je prav modernost tista, ki potrebuje narode in doseže, da se zdi nacionalnost naravna. Po njegovem mnenju se »modernost nujno kaže v obliki nacionalizma« (prav tam). Pri slednjem pa ne gre le za prebujanje narodov in s tem občutka pripadnosti, temveč, kot pravi Gellner: »nacionalizem *izumlja* narode, kjer jih ni« (Gellner v Anderson 1998, 15).

Če se vrnem k definicijam naroda: nekatere definicije poudarjajo objektivne dejavnike, druge subjektivne. Pogostejše so tiste, kjer so v ospredju objektivni dejavniki. To so na primer zemlja, religija in jezik, na podlagi katerih je Josip Stalin že leta 1948 zapisal naslednjo definicijo naroda: »Narod je zgodovinsko nastala trajna skupnost ljudi, ki je vznikla na osnovi skupnega jezika, ozemlja, gospodarskega življenja in duhovne izoblikovanosti, ki se kaže v skupnosti kulture« (Stalin v Smith 2005, 22). Tudi Mauss v definiciji upošteva objektivne dejavnike in opiše narod kot »/.../ družbo, ki je fizično in moralno enotna, s stabilno, stalno in centralno oblastjo, z določenimi mejami in s prebivalci,/.../« (Mauss v Tiryakian in Nevitte 1991, 271). Anthony Giddens razume narod kot »skupnost znotraj jasno razmejenega ozemlja/.../« (Giddens 1991, 365). »Narod je tu pred vsem drugim, je izvor vsega. Oblikuje se zgolj iz naravnega prava, pred njim in nad njim je le naravno pravo. Narod nikoli ne izstopi iz naravnega stanja. Narod je že samo po tem, da je, vse, kar lahko je. Njegova volja je vedno zakonita, on sam je zakon« (Sieyes v Velikonja 2002, 283).

Med pomembnejše subjektivne dejavnike za nastanek naroda Velikonja (2002) uvršča nacionalizem, ki ga opredeli kot »samozavedanje in samopredstavljanje skupine kot naroda« (Velikonja 2002, 284). Potem razdeli nacionalizem na političnega in kulturnega. »Politični temelji na ozemeljskem načelu« (prav tam, 285), kulturni pa je »utemeljen na personalnem oziroma krvnem načelu in je usmerjen k organicistični povezanosti narodne skupnosti« (prav tam), oba sta usmerjena k »istemu političnemu cilju, nacionalni državi, ki naj bi v idealnem smislu/.../ v svoje meje spravila vse predstavnike svojega naroda« (prav tam).

Pomembno je, da razlikujemo narod od etnije, ki velja za nekakšno predstopnjo naroda brez prave mere politične zavesti, kot navaja Mitja Velikonja: »*Etnija* - /.../ je potencialna predstopnja *naroda*, skupina ljudi na določenem ozemlju, ki jo sicer povezujeta skupna kultura in jezik (lahko tudi religija) ter različnost od drugih etničnih skupin, nima pa še (politične) zavesti o sebi« (prav tam, 284). Iz nje se lahko, vendar ne nujno, razvije narod. »Ko narod doseže popolno avtonomijo in nedvoumno ločenost v samostojni državi, postane nacija« (Južnič 1993, 265–266), ki jo po navadi sestavlja več etničnih skupin. »Enotenje

koncepta nacije z državo je utrdila francoska revolucija, nacija se je uveljavila kot država, nacionalnost pa je postala razpoznavni znak pripadnosti« (prav tam, 307).

2.2 ZAČETKI OBLIKOVANJA NARODOV

V duhu konstruktivizma bom poskušala razložiti proces oblikovanja narodov v 18. in 19. stoletju. Pri tem se bom nanašala predvsem na delo Benedicta Andersona (1998): *Zamišljene skupnosti: O izvoru in širjenju nacionalizma* in na delo *Nationalism and High Cultures* Ernesta Gellnerja.

Po Andersonu je narod postal popularen znotraj skupnosti »horizontalno-posvetnega, časovno transverzalnega tipa« (Anderson 1998, 47). Za to obstaja več vzrokov. Kot prvega Anderson omeni kapitalizem. S tem misli na vzpon domačih jezikov v času velikega evropskega razcveta (1500–1550). Poleg drastično povečane rabe domačih jezikov (zaradi kapitalizma) sta k nastanku nacionalne zavesti neposredno prispevala še dva dejavnika. Spremeni se pomen latinščine, ki se oddalji od vsakdanje rabe. K tej spremembi pripomore reformacija, »ki pa velik del svojega uspeha dolguje prav tiskarskemu kapitalizmu« (prav tam, 49). Gre za obdobje množičnega/popularnega bralstva, ki nenadoma postane ljudem zlahka dostopno. Luther je razširil obzorja, saj je znal »izrabiti vse obsežnejši kapitalistični trg tiska v domačih jezikih, medtem ko je reformacija branila citadelo latinščine« (prav tam, 50). Poleg že naštetih dejavnikov, ki so prispevali k nastanku nacionalne zavesti, je pomembna tudi »počasna in geografsko neenotna rast posameznih domačih jezikov« (prav tam). Razširjena raba latinščine na področju Evrope v srednjem veku za sabo nikoli ni imela »univerzalnega političnega sistema« (prav tam, 51) in tako po razpadu zahodnorimskega cesarstva nihče od vladarjev zahodne Evrope, ni uzakonil latinščine za svoj edini državni jezik.

Zaradi reformacije je latinščina postopoma začela izgubljati vodilni položaj med jeziki. Tako so drugi jeziki, v katerih so se tiskala besedila, sčasoma na več načinov postali temelj nacionalne zavesti. Anderson postavi na prvo mesto pojav edinstvenega prostora za komunikacijo, kot pravi sam, »niže od latinščine, a višje od domačih jezikov« (prav tam, 55). Tako so se ljudje začeli zavedati soljudi, s katerimi so bili del istega jezikovnega področja, pri tem pa je bila pomembna zavest, da le-to pripada samo njim. Bralci, ki jih je povezala tiskana beseda, so »oblikovali zarodek nacionalno zamišljene skupnosti« (prav tam).

Kakor sem omenila pri prejšnjem poglavju, Ernest Gellner verjame, da nacionalizem včasih spremeni že obstoječe kulture in jih spremeni v narod, včasih pa jih celo ustvari. S tem lahko oživi mrtvi jezik, lahko se ustvarijo tudi nova izročila. Vznikne paradoks, da je narod mogoče

opredeliti le z nacionalizmom – in ne obrnjeno. Dejstvo je, da so narodi (kakor države) kontingent in ne univerzalna nujnost. Niti narodi niti države ne obstajajo vedno in v vseh okoliščinah.

Njegova teorija o začetkih oblikovanja naroda se začne s preobrazbo tradicionalne družbe (ki temelji na agrarni ekonomiji in družbeni strukturi) v družbo, ki temelji na industiralizmu. Za Gellnerja je predindustrijsko družbo sestavljalo 80% kmečkega prebivalstva, med njimi in višjimi razredi je bila natančno določena meja. Različne skupnosti, ki so sicer delovale v isti državi, si niso nujno delile istih jezika, spominov, mitov, verstva in prednikov. Kmetje so se rojevali in umirali kot kmetje, brez možnosti, da bi se povzpeli po družbeni lestvici oziroma napredovali v družbi. Glavni razlog je bilo pomanjkanje standardiziranega/poenotenega izobraževanja. Po Gellnerju se to spremeni s pojavom industrializacije. V teh družbah se meje med skupnostmi porušijo prav zaradi standardizacije množičnega izobraževanja, ki je postopoma omogočilo tudi vzpenjanje po družbeni lestvici. Industrializacija se v različnih skupnostih znotraj države sicer ni širila sorazmerno. Za Gellnerja obstajata dve možnosti; asimilacija ali njeno pomanjkanje. Če si skupnosti delita jezik in kulturo (etničnost), potem je asimilacija mogoča skozi standardizirano izobraževanje. Če si skupnosti ne delita etničnosti, pa do asimilacije ne more priti. V takem primeru, trdi Gellner, se bo vzniknil nacionalizem, kajti izključena etnična skupina bo hotela politično suverenost. Gellner je mnenja, da si nacionalizem sicer prizadeva za eno kulturo ali narodnost pod eno streho, kot se izrazi – s tem misli državo. Zanj je to najpomembnejše načelo uspešnih držav, saj bodo pripadniki manjšine v primeru, da vladar ni član etnične večine, želeli napredovati, pridobiti nadzor nad državo – prikazal se bo nacionalizem (cilj: lastna država) (Gellner 1994, 55–63).

2.3 NACIONALIZEM KOT DISKURZ

»Nacionalizem je ena izmed zgodovinskih oblik sociocentrizma, prepričanja o središčnosti, pomembnosti, večvrednosti lastne skupine (namesto pojma »nacio-centrizem« se je uveljavil pojem »etnocentrizem«),/.../« (Velikonja 2002, 293).

»Diskurzi so sistemi pravil, ki konstruirajo objekte, pojme, ideje, subjekte, strategije in s pomočjo katerih se sporazumevamo z drugimi« (Faucault v Pušnik 2011, 43). Vivien Burr pravi, da se »/.../ diskurz nanaša na zbirko pomenov, metafor, reprezentacij, podob, zgodb, stavkov, ki skupaj tvorijo posebno verzijo dogodkov« (Burr v Pušnik 1999 796). V tej zbirki je tudi to, kar obravnavam, nacionalistični diskurz, ki: »funkcionira prek simbolnih sistemov in družbenega reda – oblikuje objekte/.../, postavlja pravila in zakone, v katere ne gre

dvomiti, definira značilnosti skupnosti in njenih članov ter določa njihove odnose z nečlani« (Pušnik 2011, 43).

Termin nacionalizem je kar sodoben. V angleščini je nastal 1830–40, podrobneje pa so ga opredelili v zadnjem stoletju. Anthony Smith (2005) v razpravi *Nacionalizem* našteva različne rabe termina, med katerimi sem za to diplomsko nalogo odbrala najbolj relevantno, ki opredeljuje nacionalizem kot občutek (zavesti) o narodni pripadnosti. Poleg te rabe pa je pomembna tudi raba termina v povezavi s samim jezikom in simboliko. Le-ta se med sabo prekrivata in ju ne moremo obravnavati ločeno, saj sta »tesno povezana z ideologijo nacionalizma« (Smith 2005, 17). Tako je raba natančno določenih barv in vzorcev državnih zastav, verzov in ritma himne, povezana s skupno zgodovino naroda. Smith kljub omejenosti tematike v državnih himnah ter kljub minimalnim razlikam med zastavami poudarja, da je tisto, kar je res pomembno, »moč pomenov, ki jih taki znaki posredujejo pripadnikom naroda,./.../« (prav tam, 18) in nadaljuje, »da odsotnost takih simbolov (op. glavno mesto, skupna valuta, ...) predstavlja resno nacionalno pomanjkljivost« (prav tam), kar vsekakor kaže na to, »da nacionalna simbolika živi svoje lastno življenje./.../« (prav tam).

Narodni simboli, ki se večinoma navezujejo na skupno zgodovino naroda, so uporabljeni z namenom, da bi ljudje občutili prav to enotno – skupno zgodovino naroda. Kakor navaja Smith: »Ves nabor nacionalnih simbolov služi le izražanju, reprezentiranju in utrjevanju mejne definicije naroda ter notranjemu povezovanju njegovih pripadnikov s pomočjo enotnega imaginarija skupnih spominov, mitov in vrednot« (prav tam).

Smith (2005) opiše nacionalizem kot: »Ideološko gibanje za doseganje in ohranjanje samostojnosti, enotnosti in identitete prebivalcev, ki po mnenju nekaterih njenih članov tvorijo dejanski ali potencialni 'narod'« (prav tam, 19). Nacionalizem, opredeljen kot ideološko gibanje, postavlja v ospredje čustva, »ki jih poraja ideja naroda; v tem ideološkem diskurzu je narod občutena in doživeta skupnost« (prav tam, 21).

Prav čustva oziroma prakse njihovega izražanja, »ki omogočajo funkcioniranje vsake nacije in procese nacionalne identifikacije« (Pušnik 2011, 20), so zaradi prisotnosti v vsakdanjem življenju, pogosto spregledane, ko pride do opredeljevanja nacionalizma. V ospredje so najpogosteje potisnjeni negativni vidiki (Hitlerjeva Nemčija). Michael Billig (v Pušnik 2011, 20) pozitivno označene oblike nacionalizma, ki spodbujajo narodno zavest in ponos, označi kot banalne oziroma vsakdanje nacionalizme in pojasnjuje, da je pojem vpeljal: »/.../ zato, da bi z njim opisal tiste ideološke navade, ki obstoječim nacijam zahodnega sveta omogočajo

reprodukcijo. Nacija je dnevno oznanjana ali 'razobešena' v življenjih svojih pripadnikov. Nacionalizem v teh uveljavljenih nacijah nikakor ni presihajoč pojav, ampak njihova endemična lastnost« (Billig v Pušnik 2011, 20).

Ker so nacionalni simboli vsakodnevno prisotni, ravno v tej rutini »vedno znova formirajo in vzdržujejo/.../ nacionalno zavest.« (Pušnik 2011, 21).

2.4 IDENTITETA

»/.../ celoto predstav in občutkov o sebi,/.../ socialni psihologi največkrat imenujejo »sebstvo« (self), tudi »identiteta« (Ule 2009, 465).

Sebstvo oziroma identiteta je tako družbeni kakor kulturni konstrukt –v naši kulturi pripisujemo to sebi, v drugih pa drugim stvarem.

Identiteta je element subjektivne realnosti, oblikujejo pa jo družbeni procesi. Procese oblikovanja in vzdrževanja identitete določa družbena struktura. Posebne zgodovinske družbene strukture ustvarjajo identitetne tipe, ki jih v posameznih primerih prepoznamo. Tako torej lahko trdimo, da so si družbe med seboj različne, saj temeljijo na različnih zgodovinskih družbenih strukturah. Identitetni tipi v vsaki družbi torej predstavljajo predmet teoretiziranja, pa čeprav v družbi veljajo za stabilne. Ker teorije o identiteti veljajo za vgrajene v družbo, ta pa se nenehno spreminja, identitete niso fiksna struktura, temveč konstrukt, ki se spreminja s spremembami v družbi. Identiteta je po mnenju simbolnih interakcionistov pojav, ki nastane v relaciji posameznika in družbe, prek simbolne interakcije, ki ga Mirjana Ule definira kot »proces verbalnih, a tudi neverbalnih, simbolno posredovanih dejanj« (Ule 2000, 155), ter v nadaljevanju, nanašajoč-se na teorijo simbolnega interakcionizma, pojasni da »Identiteta ni dana, temveč se konstituira v procesu interakcij« (prav tam, 158).

Kot sem že omenila, je identiteta tako politični kot kulturni konstrukt. Sam pojem lahko torej definiramo na več različnih ravneh, in prav ta različna obravnava je spodbudila različne teorije – v svojem diplomskem delu bom uporabila delitev teorij na konstruktivistične teorije, ki identiteto pojasnjujejo kot stvar konstrukcij, in esencialistične, ki identiteto dojemajo kot nekaj, kar je dano samo po sebi. Esencialisti verjamejo, da obstaja objektivno jedro določene skupine ljudi, ki je večno, dano ob rojstvu in zatorej nespremenljivo. Razvrstitev družbenih skupin je tako mogoča po naslednjih merilih; spolu, rasi, nacionalni pripadnosti, narodnosti, ... ki pa so se v preteklem času izkazala za skrajno problematična. »Večina oblik zgodovinskega zatiranja so ideologije vzdrževane in utemeljene z esencializmom« (Jarach 2004, 3).

Nekateri dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje posameznikove identitete, so res dani že ob rojstvu posameznika in ne more vplivati nanje – ne izbere si niti družine, ki ga bo spremljala skozi proces socializacije, niti rojstnega kraja oziroma države. Pri oblikovanju posameznikove identitete odigra pomembno vlogo »Drugega«, poleg številnih drugih subjektov, družina, ki je za posameznika kakor nekakšno ogledalo, s katerim oblikuje zavest o samem sebi. Ravni človekove identitete je več in jih je povrh težko opredeliti ter ločiti.

V nadaljevanju se bom vseeno poskušala osredičiti na skupinsko oziroma nacionalno identiteto, ki sta za moje diplomsko delo najbolj relevantni. Čeprav se ljudje bistveno razlikujemo med seboj, imamo pogosto občutek, da nekateri posamezniki premišljajo enako kot mi; prav ta občutek enakosti je temelj skupinskih identitet. V procesu socializacije na posameznikovo identiteto močno vpliva družba, in kot pojasnjuje Verč, je »kolektiv tisti, ki določa smernice posameznikovega osmišljanja« (Verč 2012, 123). Posameznik dojema svet tako, kakor to delajo ljudje okoli njega. Stvarem pripisuje pomene, zapisane v kulturi, ki jo pozna skozi pomene, ki jih razume tako, kot so v kulturi »predpisani«.

2.4.1 KONSTRUKCIJA NACIONALNE IDENTITETE

»Meja ni definirana zgolj kot mejna črta/.../, ki ločuje dve nacionalni državi, ampak bolj kot širši geografski, kulturni in simboli prostor oziroma kot del zavesti« (Knežević Hočevar v Pušnik 2011, 22).

Razprave o nacionalni identiteti so se začele v začetku 80. let prejšnjega stoletja. Anthony Smith nacionalno identiteto definira kot: »/.../ nenehno reproduciranje in reinterpretiranje vzorcev, vrednot, simbolov, mitov in tradicij, ki tvorijo značilno dediščino narodov in identificiranje posameznikov s temi vzorci, z dediščino in njenimi kulturnimi prvinami« (Smith 2005, 30). Vsak narod je potomec svoje dediščine, ki se razlikuje od drugih, in prav razlikovanje od drugih je eden pomembnejših dejavnikov pripadnosti skupini.

Zasnova in konkretizacija nacionalne zavesti naj bi slonela na tisti obliki skupinskega značaja ali skupinske identitete, ki mu splošno rečemo »nacionalni karakter« (Južnič 1993, 320). Pri opredelitvi pojma Južnič pojasni, da gre za »trajne značilnosti družbene skupnosti, ki je narod« (prav tam), gre za »poseben življenjski slog, skupnost zgodovinskega spomina in tudi zavest o identiteti« (prav tam). Pri tem ima pomembno vlogo jezik. Južnič razpreda o pomenu države, ki svojo vlogo prepričljivo odigra zato, ker le-ta »uvaja in uveljavlja enoten jezik,/.../« (prav tam, 322). Izpostavlja, da je treba poudariti simbolizem, vpeljan na ravni

države, in njene ideološke aparate, med katerimi ima glavno vlogo šolski sistem (prav tam, 322-323).

Stanković v svojem delu povzame mišljenje primodialistov, kot je Anthony Smith (1986), za katere so »nacionalistični občutki zgolj logični podaljški sorodstvenih vezi, oziroma, da med pripadniki naroda obstaja določena bistvena in večna povezanost, saj njegovi pripadniki izhajajo iz istih prednikov« (Stanković 2002, 222). A kakor pravi, so za današnji čas pomembnejši »modernisti«, katerih mišljenje temelji na predpostavki, da »nacionalna identiteta ni neka temeljna oziroma večna značilnost ljudi« (prav tam). Narod, vsak zase, pa ni noben »fenomen, ki bi obstajal sam po sebi, saj vedno nastaja in obstaja šele v relacijah difference (na primer: Slovenci so ne-Hrvati, ne-Nemci, ne-Italijani itd.), dodaja, da je vsak narod, zgodovinsko gledano, »hibrid« (prav tam), to pa pomeni, da so današnji narodi, ki se imajo za nosilce določene nacionalne identitete, pravzaprav potomci različnih (enega ali več) plemen.

»Fenomen naroda se tako »pokaže kot zgodovinsko specifično fiksiranje kompleksnih in mešanih zgodovin, kultur, identifikacij, etnij in podobno, v eni sami fantazmatični točki, na primer v točki »slovenstva« (v našem primeru *hrvaštva*) kot čisti in večni identiteti« (prav tam, 222–223). Nacionalne identitete so po njegovih besedah zgolj »zgodovinsko specifična fiksiranja, ki preinterpretirajo množico različnih zgodovin ljudi z določenega prostora v eno samo veliko, večno in veličastno zgodbo o nastanku naroda« (prav tam, 223).

Velikonja podaja primer zagovornikov statičnega pojmovanja nacionalne kulture, ki regionalnim kulturam pripisujejo zaprtost, bližnje kulture pa naj bi poskušale nadomestiti matično kulturo, multikulturalnost naj bi prispevala k propadu »čiste« nacionalne kulture, nenacionalne kulture pa za te »čiste« pomenijo isto kot proti-nacionalne (Velikonja 2002, 287). Danes se nacionalne identitete lažje mešajo. Živimo v svetu številnih identitet in kultur. »Nacionalna kultura je kot zgodovinsko specifična oblika kulture anahronistična le, če se nostalgичno in narcisoidno vztraja pri njeni »domačijskosti«, nespremenljivi in idealizirani »avtentičnosti« in iz teh izhajajoči hegemonski, dominantni, politični vlogi v narodu« (prav tam, 295).

2.4.2 GLASBA IN ETNIČNA IDENTITETA

»Bolj kot je glasba idiom, ki je podoben jezikovnemu, bližje je nacionalnim določenostim«
(Adorno 1986, 204).

Namen tega diplomskega dela nikakor ni v tem, da bi pojasnjevala teorije o glasbi in njene definicije le-te. V tem smislu gledam glasbo samo kot produkt kulture. S Premišljanje o glasbi kot kulturnem fenomenu nas pripelje k antropologiji glasbe. »Glasbi kot najvišjemu kulturnemu proizvodu je pripisana moč, da seže preko kulture« (Dolar v Muršič 1993, 208).

Dandanes se priljubljenost glasbe meri s prodajo, to pa povzroča, da so pesmi (skladbe) objektivizirane, tako da se zanemari njihova vloga v kulturnih praksah (Middleton 1990, 6). Popularno glasbo je treba dojemati na podlagi poznanja vsega območja glasbe, ki je tako kakor družba v nenehnem gibanju.

Očitna koherentnost različnih glasbenih slogov in odnosa, ki ga imajo z družbo, v kateri se izražajo, ni naravna, marveč prikrita: je produkt kulture. V različnih družbah glasbeni slogi temeljijo na elementih z različno zgodovinsko konotacijo, pesem pa je najprej treba razumeti »kot niz elementov, ki sami po sebi še ne pomenijo ničesar« (Middleton v Stanković 2010, 126–127), »povezava med različnimi elementi ni niti nujna, določena ali absolutno večna« (Hall v Stanković 2010, 125). Ko pa se vsi ti posamezni elementi združijo v neko celoto in jih kot tako prevzame določna skupina ljudi, »skladba pridobi ta svoj (uveljavljeni) pomen« (Middleton 1990, 16). Skupina ljudi oziroma širša množica sprejme učinek glasbe na nezavedni ravni, kar priča o tem, da je, kot pravi Rajko Muršič, doživljanje glasbe: »/.../ v bistvu izjemno zapleten proces/.../« (Muršič 1993, 96). Kogoj jo celo primerja z naravno silo, »ki vzbuja v človeku čustva, na katera ne misli in katera ga napeljujejo, da deluje, ne da bi povpraševal za svet svojo zavest, pamet in voljo« (Kogoj v Muršič 1993, 97). Dejstvo, da glasba vpliva in učinkuje na človeka, lahko zasledimo že v bajki o Orfeju in Evridiki. Orfej je s svojim igranjem na harfo očaral Perzefono po njegovi smrti pa so za njim žalovali mnogi, ki so poslušali njegove pesmi.

Čustva niso že od nekdaj bistvo glasbe. Srednjeveška forma glasbe se je določala matematično, čustva pa nikakor niso bila bistvena. Čustvene sestavine so se v glasbi uveljavile šele v renesansi ta dodatni pomen pa je dobila v poznejšem baroku. Glasba v baroku in klasicizmu ter zlasti v romantiki je bila polna ljubezenskih pojmov, ki še danes predstavljajo glavno sestavino evropskega dožemanja in pojmovanja glasbe (Muršič 1993, 82–85), ki že od nekdaj igra pomembno vlogo, s katero se izražajo pogledi in vrednote vsake družbe. Prispeva celo h graditvi identitete, saj je pomembna za »krepitev skupnih oziroma kulturno določenih vrednot in prepričanj« (Gabrovec 2016, 6).

Če želim povezati glasbo s samim narodom, moram najprej razložiti pojme, za začetek etničnost, ki jih je treba razumeti v kontekstu »izgradnje, vzdrževanja in pogajanja o mejah« (Stokes 1997, 6). Etnične meje določajo in hkrati ustvarjajo družbene identitete, ki lahko obstajajo le »v kontekstu opozicije in relativnosti« (Chapman in drugi v Stokes 1997, 6). Kot poudarja Stokes, in to je silno pomembno tudi za to diplomsko delo, nas oziroma me ne zanima, kako slediti avtentičnim identitetam v glasbi, temveč, kako družbeni akterji uporabljajo glasbo v posebnih položajih, da bi postavili meje in ohranili razdaljo med *nami* in *njimi*, ter kako se uporabljajo pojmi, kot je *avtentičnost* (*pristnost, izvirnost*), da bi se te meje upravičile. »Pomembno je kategoriziranje in ne vsebina« (prav tam). Pojma avtentičnosti in identitete sta tesno povezana. »Avtentičnost zagotovo ni lastnost glasbe, glasbenikov in njihovega odnosa z občinstvom« (Stokes 1997, 6–7), vendar se pojem uporablja, ko govorimo o glasbi, ki naj bi nas ločila od drugih. »To je glasba, ki nas razlikuje od drugih« (prav tam, 7). Glasbo je treba razumeti v širšem smislu praks in pomenov. Da bi jo razumeli, moramo poznati lokalno dogajanje, jezik in kontekst, Muršič pa pravi, da jo je treba razumeti kot »eno od univerzalij človeškega življenja, je eden od nepogrešljivih elementov celotne kulture kot take« (Muršič 1993, 221). Propagira že obstoječe dominantne klasifikacije in je orodje v rokah tistih, ki imajo odločilno vlogo pri njihovem oblikovanju.

Vsaka glasba je torej strukturirana na podlagi obstoječe družbe, svoj pomen pa dobi z interpretacijo vsakega posameznika posebej. »Čustva spremljajo glasbo in v nekaterih slogih pravzaprav tvorijo temelj glasbenega izraza, /.../« (prav tam, 86), nikakor pa ne obstaja pravilo, po katerem bi vedeli, za kakšno čustvo gre. Poslušalci glasbo namreč sprejemamo predvsem »po principu ponotranjenja, vživljanja, doživljanja« (prav tam, 96).

Posameznik pa naj bi že kot otrok prišel v stik z glasbo kulture, v katero je rojen; sočasno s seznanjanjem otroka z jezikom in s čustvi poteka tudi seznanjanje otroka z glasbenim slogom kulture, v katero je rojen (Lomax v Stokes 1997, 47). »Glasbo lahko razumemo kot sredstvo, s katerim določena skupina posameznikov definira samo sebe in jim predstavlja temelj pridobljenega statusa pripadnosti skupine« (Plazar 2009, 33).

»Čeprav manjka denotacija, konotacija vseeno vzplamti kot znak pravega simbolizma. Not ne moremo nadomestiti z besedami, kakršne so *ljubezen* ali *jeza*, kajti moč glasbe je v artikulaciji form, ki jih jezik ne more razložiti« (Langer v Muršič 1993, 88). Kot odlično povzame tudi Gabrovec: »V ospredju niso nacionalne posebnosti glasbenega ustvarjanja, ampak občutek povezanosti naroda z glasbo, natančneje povezanost z družbenimi strukturami, ki so vpete v glasbeno delo« (Gabrovec 2016, 27).

3 ANALIZA HRVAŠKIH DOMOLJUBNIH PESMI

3.1 METODA

V tej diplomski nalogi se ukvarjam z vprašanjem, kako je hrvaštvo konstruirano z besedili hrvaških domoljubnih pesmi. Eden izmed pogostejših postopkov pri analizi kvalitativnega raziskovanja, v duhu konstruktivizma, je razčlenjevanje teksta. Primarni vir analize so besedila pesmi, enota analize pa je ena pesem.

»Kvalitativne metode zanima predvsem razumevanje pomenov, ki jih posamezniki oblikujejo v svojem življenju (Marshall v Stanković 2010, 204). Povezane so s kvalitativnimi tehnikami, izbira le-teh pa je odvisna od namena in raziskovalnega vprašanja. Easterby-Smith, Thorpe in Lowe (2005) opisujejo kvalitativne tehnike kot: »zbirko interpretativnih tehnik, ki poskušajo opisati, dekodirati, prevesti in drugače odkriti pomen, ne frekvence, določenih bolj ali manj naravno nastalih pojavov v družbenem svetu« (Easterby-Smith in drugi v Roblek 2009, 54). Na splošno pa naj bi imela kvalitativna raziskava določeno obliko; v prvi fazi je potrebno formulirati problem, v naslednji opazovati, analizirati in ob koncu analize ovrednotiti rezultate, analizo pa je potrebno končati s »teorijo, utemeljeno v podatkih« (Roblek 2009, 54) – teoriji se nikakor ne smemo odpovedati.

Analize tekstov pa so, po Barkerju: »iz poststrukturalizma izhajajoči postopki, ki jih zanimajo pomeni, ki jih ustvarjajo različni teksti s pomočjo specifičnih razmerij znakov, ter vprašanje, kako so v te pomene zapisana razmerja moči/.../« (Barker v Stanković 2010, 205). Stirling (2001) razdeli analizo besedila v tri sklope: razčlenitev besedila, odkrivanje pomena besedila in povezovanje odkritij – vse troje pa zajema interpretacija (Stirling v Roblek 2009, 57). Ker je težko določiti mejo med sklopi, Stirling v nadaljevanju namesto sklepov poda šestero korakov. Ob prvem koraku se uporabi postopek kodiranja besedila, kar pomeni, da »/.../ posameznim delom besedila pripisujemo pojme;/.../« (prav tam). Ob drugem se določi téma, ob tretjem se téme povežejo v tematsko mrežo. Ob četrtem koraku se vrnemo k izvirnemu besedilu in ga obravnavamo skozi *odkrite* téme. »V opisu in raziskovanju besedila je koristno, da predstavimo (citiramo) besedilne odseke iz izvirnih prepisov, s čimer podkrepimo samo analizo« (Stirling v Roblek 2009, 59). Ob petem povzamemo prvine glavnih tém in poudarimo ponavljajoče se vzorce. Ob sklepnem, šestem koraku združimo vse povzetke »ter jih kombiniramo z izsledki ustrezne teorije. Tako proučimo pomembne teme, zasnove, vzorce in strukture, ki so se pojavili v besedilu« (Roblek 2009, 66). Na tej točki se ozremo nazaj na raziskovalno vprašanje in teorijo. Teoretska izhodišča in raziskovanje razložimo z »argumenti, temelječimi, na vzorcih, ki so se pojavili v raziskovanju besedila« (prav tam, 67).

Roblek sklene, da »dobljeni empirični rezultati temeljijo na subjektivni presoji raziskovalca« (prav tam, 68).

Mnoge (že znane) analize so potrdile, da glasba vsebuje nacionalne konotacije. Med drugimi tudi analiza Polone Plazar v diplomskem delu *Popularna glasba in nacionalna identiteta: primer Marka Perkovića – Thompsona*, leta 2009. Razčlenila je popularno glasbo v povezavi z narodno identiteto; za primer je vzela Marka Perkovića – Thompsona, hrvaškega pevca. Z analizo besedil njegovih pesmi je sklenila, da se v njih zelo jasno izražajo prvine hrvaške narodne identitete.

Ker popularna kultura vključuje širo polje popularne glasbe, s katero se tu ukvarjam, bom najprej razložila pojem popularne kulture, ki ima sicer številne pomene – odvisno od konteksta, v katerem se ustvarja. »Popularno kulturo definiramo kot kulturo ljudi – aspekte njihovih prepričanj, odnosa, obnašanja, /.../« (Browne v Kranke in drugi 2016, 229). Analiza besedil pesmi pa »naj bi študente naučila pristopa k analizi podatkov, ki so reprezentativni, izražajo resnične izkušnje v svetu, ki so jih doživeli avtorji besedil« (prav tam, 234). Analizi teh besedil naj bi se po možnosti posvetila večja skupina, da bi se izrazilo čim več pogledov, vendar jo bom v tej nalogi delu morala opraviti sama. Pod drobnogled bom vzela peščico hrvaških domoljubnih pesmi. Da se ognem pretirani subjektivnosti, sem odbrala pesmi, ki jih je založba *Croatia Records* 16. maja 2016 objavila na albumu *ZLATNA KOLEKCIJA – NAJLJEPŠE DOMOLJUBNE* (Zlata zbirka – najlepše domoljubne pesmi). Na dveh zgoščenkah jih je štiriintrideset. Analiza vseh teh besedil bi bila za moje delo preobširna, zato bom podrobneje razčlenila le prvih deset.

Preden se lotim analize, bom večkrat prebrala besedila, da bi jasneje in predvsem podrobneje razumela obravnavane pesmi. Na tej podlagi bom poskusila najti besedne zveze in fraze, ki bi lahko bile povezane s konstrukcijo hrvaštva. Te bodo temelj analize, ki jo bom opravila potem. Če upoštevamo trditev, da diskurzi pravzaprav ne izražajo resničnosti, temveč nam jo samo jo predstavljajo na »specifične kulturne načine« (Stanković 2010, 181), se moramo vprašati, »kako konkretno to počnejo, s kakšnimi referencami, podtoni, asociacijami in podobno« (prav tam). In tudi sama bom poskušala odkrivati prav to – kako in na kakšen način različni diskurzi konstruirajo hrvaštvo skozi domoljubne pesmi.

Čeprav so bile pesmi, ki jih bom razčlenjevala, izdane leta 2016 na že omenjenih zgoščenkah, bom na koncu vsakega besedila (oziroma verza ali kitice) vsake pesmi zaradi boljše preglednosti med oklepaji dodala avtorja, naslov pesmi, ime albuma, na katerem je pesem

izšla prvič, letnico izida le- in založbo, pri kateri je album izšel. Ker so bile izvirne različice posnete med letoma 1990 in 1995, ko so pri zvočnih zapisih kraljevale kasete, so nekateri podatki zdaj težje dostopni. Pri takih sem pripisala, da ni podatka, vendar to pomeni samo, da ga nisem mogla najti.

Kvantitativna oblika analize besedil pesmi bi bila za to diplomsko delo preobširna, čeprav bi, če bi razčlenjevala večje število domoljubnih pesmi iz različnih obdobij, lahko izvedela še več o načinu, kako se je medtem, skozi domoljubne pesmi, izražala konstrukcija hrvaštva. Prav tako bi analizi lahko dodala pesmi različnih žanrov, vendar sem izbrala tiste, ki sodijo v razred pesmi z domoljubno tematiko. Po opravljeni analizi bom odkritja o teh desetih pesmih posplošila in dodala predstavitev, kako je hrvaštvo morda konstruirano v vsem opusu domoljubnih pesmi na Hrvaškem. Včasih je pač treba tvegati; zavedam se, bodo nekatere reči nedorečene; še več, da tovrstnih odkritij, že zaradi neogibne subjektivnosti, v nobenem primeru ni mogoče podati s popolno znanstveno gotovostjo.

3.2 ANALIZA

Začela bom z razčlenbo prve pesmi s seznama na albumu *ZLATNA KOLEKCIJA – NAJLJEPŠE DOMOLJUBNE* (Zlata zbirka – najlepše domoljubne pesmi), z naslovom *Moja domovina*, katere izvajalci so *Hrvatski Band Aid (band)*. To domoljubno pesem so posneli leta 1991, na začetku poti k državni neodvisnosti. Pri nastanku pesmi je sodelovalo veliko znanih hrvaških izvajalcev, recimo Oliver Dragojević, Severina Vučković, Tereza Kesovija, Josipa Lisac idr. Zraven so bili tudi Novi fosili, Parni Valjak, Prljavo kazalište, Daleka obala, idr. Od nastanka pesmi je minilo skoraj trideset let, a Hrvati jo še vedno uvrščajo v sam vrh svojih domoljubnih pesmi. Verzi, v katerih je mogoče začutiti nacionalno noto, so tile:

*»Svaka zvijezda sija za tebe,
/.../, cijeli svijet je sada sa nama... Sa nama!*

*Moja domovina, moja domovina,
ima snagu zlatnog žita,
ima oči boje mora,
moja zemlja Hrvatska.*

*Vratit ću se, moram doći, tu je moj dom,
moje sunce, moje nebo!.../. «*

(Razni izvajalci, *Moja domovina*, album *Moja domovina*, 1991, Croatia Records.)

(Vsaka zvezda sije zate,/.../, ves svet je zdaj z nami... Z nami!// Moja domovina, moja domovina,/ ima moč zlatega žita,/ ima oči barve morja,/ moja dežela Hrvaška.// Vrnil se bom, moram priti, tu je moj dom,/ moje sonce, moje nebo!/.../.)

Ključni elementi konstrukcije hrvaštva: tipični nacionalistični diskurz: celotno ozvezdje sije le za Hrvaško, *moje sonce, nebo, dom, domovina, zlato žito*, ob strani jim stoji ves svet, kar kaže na to, da so na pravi poti – na poti do osamosvojitve. Navidezno povečevanje naravnih lastnosti, ki pravzaprav glorificirajo domovino.

Druga s seznama je pesem avtorja Marka Perkovića, poznanega predvsem po vzdevku Thompson. Gre za skladbo *Lijepa li si* (Lepa si), eno izmed najbolj znanih Thompsonovih. V marsikaterem hrvaškem mediju jo pogosto omenjajo kot neuradno državno himno. Besedilo pesmi, prežeto z narodnim ponosom pevca, gre takole:

*»Kad se sjetim, suza krene,
zamirišu uspomene
svake stope rodnog kraja
i narodnih običaja.*

*Prepoznah ljepotu tvoju,
što probudi ljubav moju.
Kad sam s tobom, srce moje
kuca jače, veliko je.*

*Oj Zagoro, lijepa li si,
Slavonijo zlatna ti si,
Herceg-Bosno, srce ponosno.
Dalmacijo, more moje,
jedna duša a nas dvoje,
pozdrav Liko, Velebita diko.*

*Kad Neretva k moru krene,
ti se tada sjeti mene,
mojoj pjesmi budi tema,
za sve one kojih nema.*

*Ajde Istro i Zagorje,
podignimo sve tri boje,*

*zagrlimo se pred svima,
neka vide da nas ima.«*

(Thompson, Lijepa li si, album Vjetar s Dinare, 1998, Croatia Records.)

(Ko se spomnim, solza kane,/ zadišijo mi spomini/ na vsake pedi rojstnega kraja/ in narodnih običajev.// Spoznal sem lepoto tvojo,/ zbudila je ljubezen mojo./ Kadar sem s tabo, mi srce/ bije hitro, večje je.// Oj, Zagora, lepa si,/ Slavonija, zlata si,/ Herceg-Bosna, srce ponosno./ Dalmacija, morje moje,/ ena duša v naju dveh/ živio Lika, ponos Velebita.// Ko Neretva k morju teče,/ name spomnise boleče,/ bodi mi te pesmi téma,/ za vse, ki jih je vzela tèma.// Dajmo, Istra in Zagorje,/ vzdignimo vse tri barve,/ objemimo se pred vsemi,/ naj vidijo, da smo tu.)

Ključni elementi konstrukcije hrvaštva: diskurz preteklosti, ki kaže na to, da je avtor čustveno navezan na rojstni kraj in vse, kar je povezano z njim; zemljepisne značilnosti (imena pokrajin) orisujejo lepoto države, tu so naravne prvine (morje, reka Neretva, gora Velebit), ki dajejo občutek posvečenosti in neminljivosti naroda. Morje, reke, gore sicer lahko najdemo povsod po svetu, a tukaj sugerirajo zgolj lepoto Hrvaške, kot take obstajajo le tam. Med nacionalne elemente bi sicer prav tako lahko štela posamezne pokrajine, ki skupaj tvorijo to glorificirano celoto (Hrvaško), ki jo avtor opeva. V pesmi so omenjene *tri barve*, ki so pravzaprav najbolj nacionalno obarvan element pesmi, so jasen identifikator, da gre za državno zastavo (barve so *rdeča, bela in modra*), ki je najjasnejši simbolderžavne identifikacije. Pisec z omembo skupnosti (objemimo se pred vsemi) kliče narod k enotnosti.

Tretja pesem ima naslov *Don't ever cry* (Nikoli ne joči) – *Putokazi*. Velikokrat jo omenjajo tudi kot molitev za mir. Z njo se je Hrvaška leta 1993, po zmagi na Croviziji, Evropi predstavila na Evroviziji. Podajam nekaj vrstic:

*»Mir daj nam ti, daj nam ti
nebo ljubavi, nebo ljubavi/.../*

»Don't ever cry my Croatian sky«

(Putokazi (PUT), Don't ever cry, 1993, album: ni podatka, založba: ni podatka.)

(Podari nam mir, podari nam/ nebo ljubezni, nebo ljubezni/.../ Don't ever cry, my Croatian sky.)

Ključni elementi konstrukcije hrvaštva: *nebo ljubezni*; naravnemu elementu so pripisane človeške lastnosti (ljubeznivosti), pravzaprav celo nadnaravne (podeljevanje miru), kar oriše prisotnost neke višje sile, ki na nek način varuje deželo, pred vsem hudim.

Četrta pesem na seznamu je *Dajem ti srce* avtorice *Doris Dragović*:

»*Pjevat ću ti pjesmu, zemljo moja, /.../.*«

»*Rodila sam tebi sina,
isto k'o što od davnina
rađale su majke za tebe.*

*Reći ću mu jednom kad poraste,
to je tvoja zemlja i tvoj dom.
modro more, maslinici,
zlatno klasje u ravnici, /.../.*«

»*Dajem ti srce, zemljo moja
i bi' ću s tobom u dobru i u zlu.
I nema sile da mi te uzme,
ja bi' ću s tobom, ostat ću tu. /.../.*«

»*Bog neka čuva moju Hrvatsku. /.../.*«

»*/.../ Dok sa crkve zvona zvone;
igraju se djeca nova,
što za nama ostati će tu. /.../.*«

(Doris Dragović, *Dajem ti srce*, album *Dajem ti srce*, 1992, Croatia Records).

(Zapela ti bom pesem, moja dežela, /.../. Rodila sem ti sina, / kot so že od nekdaj/ počele matere zate. // Ko odraste mu bom rekla, / to je tvoja dežela in tvoj dom. / Modro morje, oljčni gaji, / zlato klasje na ravnici, /.../. Dajem ti srce, dežela moja/ in bom s tabo/ v dobrem in zlu. / Ni je sile, ki bi te mi vzela, / s tabo bom ostala tu. /.../ Bog naj čuva mi Hrvaško, /.../. Ko donijo cerkveni zvonovi; / se igrajo otroci novi, / ki bodo za nami ostali tu .)

Ključni elementi konstrukcije hrvaštva: dežela, ki simbolizira dom, poleg tega orisuje čustveno navezanost, avtorici je draga, simbolizira tudi bogastvo, saj so polja zlata, polna plodov; zraven so tudi prvine idilično lepe pokrajine (morje, oljčni gaji, žito), ki zbujajo vtis, da takšna obstaja le *doma* (torej na Hrvaškem); prisoten je motiv matere, simbol ženske, ki že

leta skrbi za nadaljevanje rodu (neogibna usoda žensk, ki ljubijo svojo domovino)) ter za potomce, ki bodo nadaljevali rod; najdemo lahko tudi element fatalnosti (*ostala bom tu, v dobrem in v zlu*), kar kaže na vdanost v usodo, življenja na tem območju je predestinirano, tudi tu gre za neogibno usodo, če si pravi pripadnik naroda, se tu rodiš in tu umreš – na domači zemlji; element srca, kot simbolno središče vsega čustvenega, kar premore človek, podarjeno domovini; motiv Boga v pesem vnese religiozno noto, sugerira pa avtoričino oporno točko življenja.

Peto mesto zavzema pesem *Mojoj Lijepoj* (Moji lepi), od glasbene skupine *Daleka obala*:

»/.../ *Ona je svjetlo, što me vodi kroz noć,*
olujnim valovima ona me njiše,
ona je ljubav, koja ne može proć.

Ja bih ugledao sunce,
kad bih ugledao nju.
Ja bih imao ljepotu,
da je pored mene tu.

Ja sam znao da ću svoju ljubav pokloniti njoj.
Mojoj lijepoj zemlji Hrvatskoj/.../«

(*Daleka obala*, *Mojoj lijepoj*, album *Mrlje*, 1993, Croatia Records).

(*Ona je luč, ki me vodi skozi noč,/ z nevihtnimi valovi me ziba,/ ona je ljubezen, ki ne mine.// Uzrl bi sonce,/ če bi videl njo./ Uzrl bi lepoto,/ če bi bila tu.// Vedel sem, da bom podaril ljubezen njej,/ moji lepi deželi Hrvaški/.../.)*

Ključni elementi konstrukcije hrvaštva: domotožje, plodnost zemlje, širina, vseprisotnost, vir življenja, deželo enači z domovino; motiv neminljive ljubezni daje občutek vdanosti v usodo; omemba sonca v pesmi sugerira povečevanje, toploto, domačnost; zopet je prisoten element fatalnosti, vdanosti v usodo, predestiniranost.

Verzi z domoljubno tematiko, v šesti pesmi s seznama, z naslovom *Molitva za mir* (Molitev za mir) – *E.T.*, so naslednji:

»*DOSTA JE RATA,*
ZA MIR JA DIŽEM GLAS,
svijetu da čuje molitvu svih nas.«

/.../

»Zar golubu Mira slomljeno je krilo?
Tko je tamo gdje je Mira nekad bilo?
Žrtve, ruševine, bombe i strah,/.../«

(Electronic Team (E.T.), Molitva za mir, album Moja domovina, 1991, Croatia Records.)

(DOVOLJ JE VOJNE,/ ZA MIR NAJ POVZDIGNEM GLAS, / da bo ves svet slišal molitev vseh nas./.../ Se je golobu miru strlo krilo?/ Kdo je zdaj tam, kjer je včasih bil mir?/ Žrtve, ruševine, bombe in strah,/.../.)

Ključni elementi konstrukcije hrvaštva: element golobice, ki simbolizira mir in ljubezen, lahko ga povežemo tudi z verskim motivom (Noe spusti golobico, da bi ugotovil, ali so vode odtekle); metafora strtega krila, ki kaže na nemir, kar pojasnjuje naslednji element; element vojne; posledica odsotnosti goloba miru, vojna daje pesmi težko, hladno noto, simbolizira nesožitje z naravo, odsotnost ljubezni; motiv žrtev nakazuje smrt nedolžnih.

Josipa Lisac je v obdobju vojne z Guidom Mineom ustvarila sedmo pesem, ki ima naslov *Sloboda i mir* (Svoboda in mir):

»Usred pakla mržnje te,
nema sunca da nam sja.
K'o u bunilu je sve,
na nas idu sile zla.«

/.../

»Mi tražimo svi slobodu i mir,
za naš Vukovar i ljude te,
za slobodu moje Hrvatske.« (Josipa Lisac i Guido Mineo, *Sloboda i mir*, album Moja domovina, 1991, Croatia Records.)

(Sred peklenskega sovraštva/ ni sonca, da bi nam sijalo./ Vse je kakor blodnja,/ nad nas gredo zle sile./.../ Vsi hočemo svobodo, mir,/ za naš Vukovar, za te ljudi,/ za svobodo moje Hrvaške./.../.)

Ključni elementi konstrukcije hrvaštva: zraven je motiv pekla, ki oriše duševno trpljenje posameznika/-ov; motiv (pravzaprav metafora) odsotnosti sonca nakazuje turobno počutje; metafora odsotnosti toplote v vsakdanjem življenju, ljudje so zaskrbljeni, čakajo *sonce*

oziroma nekaj, kar bi končalo vojno in tako bo metaforično spet posijalo sonce na vse ozemlje Hrvaške. Omemba Vukovarja nakazuje motiv trpljenja in žrtvovanja za domovino, saj so se Hrvati v času domovinske vojne 87 dni bojevali proti vojski JLA in srbskim enotam v znameniti bitki za Vukovar. Svoboda je predstavljena kot element idile, ki bo dosežena po koncu vojne.

Osmi pesem s seznama ima naslov *Tužna polja hrvatska* (Žalostna hrvaška polja). Ustvarila sta jo Danijel Popović in Alka Vuica:

»/.../ Ostaju djeca bez očeva,
milioni suza,
ne ispiru sjećanja,/.../«

»Pogledaj žrtve nevine,
što prinose tijela,
na oltar domovine.«

(Danijel Popović i Alka Vuica, *Tužna polja hrvatska*, album 18 zlatih hitova, 1993, Croatia Records.)

(/.../ Otroci ostajajo brez očetov,/ milijoni solza/ ne sperejo spominov...// Poglej žrtve nedolžne,/ ki nosijo telesa/ na domovine oltar.)

Ključni elementi konstrukcije hrvaštva: zraven je motiv nedolžne žrtve, *nič kriv, nič dolžan*; element oltarja, ki sugerira to, da je bilo človeško truplo, darovano oziroma žrtvovano v zameno za mir, ki ga bo prinesel konec vojne; čutiti je mogoče celo ponos, ki se kaže ob omembi domovine, da so ljudje umrli z namenom (fatalizem); pretiravanje, ki se kaže ob *milijonu solza*, ki ne morejo sprati spominov na grozotna dejanja, ki so med vojno prizadela območja; omenjeni otroci, ki so sicer ostali brez očetov, a rod se z njimi ohranja, nadaljuje.

Avtorica devete pesmi s seznama, z naslovom *Zemlja dide mog*, je Meri Cetinić:

»Ka dite čula san,
još se sićan ka i sad,
riči dide mog.

Upamti zauvik,
da u njima vire ni,
nisu oni ka i mi.«

/.../

»Cili život živin tu,
ko u nekom plavom snu,
to je zemlja dide mog,
i oca mog,
ja ostajem na njoj./.../«

(Meri Cetinić, Zemlja dide mog, album Zašto te volim, 1993, Croatia Records.)

(Kot punčka sem slišala,/ še se spomnim se, kakor zda,/ dedkovih besed.// Za vedno pomni,
da v njih vere/ ni, da niso kakor mi.// Vse življenje živim tu,/ kakor v nekem modrem snu,/ to
je dežela dedkova/ in očeta mojega,/ zato ostajam v njej./.../.)

Ključni elementi konstrukcije hrvaštva: element kontinuitete naroda oziroma rodu (dežela mojega dedka in očeta), motiv spomina (nostalgičnost je pogosto povezana z močno čustveno komponento), motiv zemlje, ki je živa, iz nje poganjajo plodovi, v pesmi je zemlja lahko metafora ženskega telesa, ki rojeva potomce (kontinuiteta rodu); nacionalni element (enačenje dežele z domovino); motiv sanj, orisuje življenje na Hrvaškem kot idilično; motiv vere, ki sugerira nadnaravnost, upanje, zvestobo (veren narod je *nad* tistimi, ki niso verni), motiv doma, kot edinega varnega zavetja na vsem svetu.

Pesem *Tvoja zemlja*, avtor je Vice Vukov, je obenem zadnja v tem razčlenjevanju:

»Tu ćeš naći uvijek dom,/.../«

»Znat ćeš kako boli plač,
kada tvoja zemlja pati.
/.../ sigurno ćeš znati,
što ti znači ovaj kraj.

*To je tvoja zemlja, tu sagradi dom,
tu je stari temelj,/.../«*

(Vice Vukov, *Tvoja zemlja*, album *Tvoja zemlja*, 1995, založba: ni podatka.)

(Tu bo vedno našel dom,/...// Vedel boš, kako jok boli,/ kadar tvoja dežela trpi.// /.../
gotovo boš vedel, / kaj ti pomeni ta kraj.// To je tvoja dežela, tu sezidaj dom,/ tu je stari
temelj,/.../.)

Ključni elementi konstrukcije hrvaštva: motiv doma (zavetje, varen pristan); motiv trpljenja in žrtvovanja za nadaljevanje rodu; motiv kraja, ki je dediščina, ki so jo za sabo pustili predniki; metafora starega temelja – zavaljo krvi, ki je bila prelita za državo v bitkah, če odideš, se lahko vrneš, motiv fatalizma (država je zapuščina ljudi, ki so se borili in žrtvovali za njeno ohranitev, to spoštuj in ostani tu).

3.3 UGOTOVITVE

Ne morem mimo opozorila, da je brez primerjav z domoljubnimi skladbami drugih narodov težavno priti do neomajnih ugotovitev, zato se ponekod nujno nagnejo v negotovo območje ugibanja in domnev. Seveda bi bilo dosti lažje, če bi se izpeljala analogija z domoljubjem v slovenskih pesmih, vendar bi to preseгло okvir te naloge; lahko pa mirno dodam, da pri nas ni najti bistveno drugačnih okoliščin. Vsak narod pač opeva lepote *svoje* domovine, *svoje* prednike, »*svoje*« sonce itn. Bistvena prvina domoljubja je idealiziranje, olepševanje. Tu je še nekaj, kar ni nemoteče. Besedila, s katerimi se ukvarjam, so vzeta iz skladb, ki jih ni mogoče obravnavati na papirju, temveč jih je treba slišati. Vtis z vsemi zvočnimi učinki in poudarki bi vsekakor bil dosti jasnejši, realnejši; a tako pač je. Toliko za uvod k temu poglavju.

Ključni elementi konstrukcije hrvaštva skozi domoljubne pesmi se kažejo predvsem v idealiziranju naravnih elementov; opisovanju (idiličnih) pokrajin, gora in rek, ki naj bi kot take (najlepše) obstajale samo na Hrvaškem in nikjer drugje na svetu. Unikatnost naravnih elementov – take oljke kot rastejo tam, ne rastejo nikjer drugje, morje je modro le na Hrvaškem, polja so rodovitna le-tam. Večina elementov, ki so uporabljeni v pesmi, izhaja iz esencializma – kot Hrvat se rodiš in kot pravi Hrvat moraš na Hrvaškem tudi umreti. V več pesmih je mogoče začutiti kanček fatalizma, ki je prav tako pomemben element hrvaštva; otrokom naj bi bilo že od malega dano na znanje, da se morajo zavedati lepote Hrvaške, da je Hrvaška *edini* prostor pod soncem, ki jim lahko nudi topel in varen dom. Prav nič drugače, kakor v tekstih slovenskih domoljubnih pesnikov. Hkrati je pomemben faktor zavedanje, da je trenutno *dobro* stanje naroda, dediščina prednikov (dedov, očetov), kar sugerirajo pogoste nostalgicne komponente v besedilih pesmi. Izražanje nostalgicnih občutkov predstavlja temelj dojemanja kontinuitete naroda. Hrvaštvo tako konstruira tudi spoštovanje (nacionalne) dediščine. Hrvaška naj bi bila Hrvatom dana, usoda je bila vnaprej določena, kot država je bila, namenjena le njim (izrazita esencialistična komponenta!). Za Hrvata bo doma vedno sijalo sonce, živel pa bo pod ljubeznivim nebom – hrvaštvo konstruira prepričanje, da je Hrvaška edina država, ki posamezniku lahko nudi varen dom.

Skozi domoljubne pesmi, v duhu esencializma, se Hrvaška kaže kot sanjska, obljubljena dežela – obrnjen v eno smer vidiš širino modrega morja, če pa se obrneš v drugo imaš pogled na široka polja polna zlatega žita, ki orisujejo hrvaška tla kot zelo plodna, tako v smislu zemlje kot *prsti*, kot zemlje Hrvaške, ki je idealna za rojstvo potomcev. Slovenci gremo pri svojem domoljubju še dalje: nenehno poudarjamo, kako se v pičlih dveh urah pripeljemo od čudovitih gora, najlepših na svetu, do nebeško modrega morja – to nas vzdiguje nad ves svet, tega nimajo nikjer na svetu... Hrvatstvu naj bi bila država izredno ljuba, poosebljala naj bi celo mamo, ki jo skrbi za sinove in hčere. Komponenta, ki ima pomembno vlogo pri konstruiranju hrvaštva, je torej tudi izjemna ljubezen do matere – v besedilih pesmi je pogosto prisoten motiv mame, ki že od davnine *Hrvaški* rojeva potomce in s tem skrbi za nadaljevanje rodu. To nas spominja na podoben slovenski mit, umetniško podan v *Skodelici kave*. Čeprav pridejo tudi hude ure (nevihtno morje), valovi posameznika *zibajo*, kar je izrazit nacionalistični diskurz. Hrvaštvo je skozi domoljubne pesmi konstruirano tudi s pomočjo vere. Nacionalna identiteta posameznika je v pesmih pogosto podprta z versko identiteto. Pogosto je prisoten motiv Boga, marsikatera pesem pa naj bi pravzaprav predstavljala molitev k Bogu. Sklicevanje na religijo je zelo pogosto pri nacionalnem diskurzu, saj krepi oziroma soustvarja identiteto posameznika – predstavlja eno (pri Hrvatih izjemno pomembno) raven identitete. Hrvaški narod je tako predstavljen kot narod, kjer so vsi verni in se opirajo na vero, družina pa naj bi posameznika že od rojstva svarila pred neverujočimi. Konstrukt hrvaštva pa je poleg vseh naštetih konstruiran tudi s pomočjo nacionalne simbolike. Poleg omenjanja imen krajev, pokrajin, rek, gora, se le-ta kaže skozi omembo *treh barv* (jasno je, da gre za rdečo, belo in modro), najbolj nacionalno obarvan element narodne identifikacije. Pomembni pa naj bi bili tudi narodni običaji, ki jih mora Hrvat spoštovati in živeti v skladu z njimi. Pri konstruiranju hrvaštva odigra pomembno vlogo tudi občutek enotnosti (povezana skupnost) – Hrvatje naj bi živeli složno, idilično življenje.

V duhu esencializma so torej najpogosteje izpostavljeni dobri in celo romantični elementi, ki konstruirajo hrvaštvo. A ta se skozi domoljubne pesmi kaže paradoksalno. Res je, da diskurzivni konstrukti sicer nikoli niso povsem čisti, kar je vidno tudi iz moje analize. Po eni strani je hrvaštvo konstruirano skozi idilično pokrajino oziroma državo, kjer se cedita *med in mleko*, kjer so vsi bratje in živijo složno, po drugi strani pa je zelo pogosto prisoten motiv vojne, ki Hrvaško oriše kot deželo, ki jo je vojna močna zaznamovala. Grenak priokus daje nenehna uporaba motiva žrtve v pesmih; ljudje naj bi umirali za dobro domovine, *nič dolžni, nič krivi*. To je sicer odlična analogija na opevanje padlih slovenskih partizanov, recimo v

večni legendi o pohorskem bataljonu. Hrvaštvo je tako poleg idilične note konstruirano tudi z grenko zgodovino, njene posledice se kažejo še danes. Prisoten je fatalizem, tokrat z negativno konotacijo, značilen za večino balkanskih držav, z izjemo Slovenije – kajti mi smo, če se lahko pošalim, tisti Drugi. Gre za diskurz nedolžnosti, narod nikoli ni ničesar kriv, je nedolžen, vojna se je *kar zgodila*. Čeprav je iz zgodovine popolnoma jasno, da je *vedno* kriv narod (ljudstvo), njegovi voditelji pa *nikoli in nikdar*. O krvavi preteklosti moramo pričati potomcem, da se bodo tudi oni zavedali, da se je bilo za narod nekoč treba bojevati, in koliko krvi je bilo prelite, da so oni prav zdaj lahko tu, pokazati morajo ljubezen do domovine, tako, da ne iščejo doma nikjer drugje po svetu, saj jim ga daje *domovina* Hrvaška. Simbolika državnosti je v domoljubnih pesmih najpogostejša; in sicer skozi lastno ime naroda.

Vojna tematika je v hrvaških domoljubnih pesmih bolj pogosto prisotna, kot je recimo v slovenskih. Slovenska osamosvojitvena vojne je leta 1991 trajala le deset dni, za razliko od osamosvojitvene vojne Hrvaške, ki je trajala od leta 1991 do 1995. Tako so mnoge pesmi, ki so v hrvaškem prostoru nastale v času vojne, pomagale najsi pri izzivanju nasprotnikov, ali za hrabrenje vojakov – mnoge domoljubne pesmi so namreč optimistične in govorijo o prihajajočem svetlem obdobju, ko se bo vojna končala.

4 SKLEP

Hrvaštvo je skozi domoljubne pesmi konstruirano predvsem v duhu esencializma; kot nekaj, kar je posamezniku dano že z rojstvom. Narod pa naj bi pravi Hrvat dojemal skozi zorni kot primordialistov, kot »fenomen, ki izhaja iz daljne zgodovine« (Velikonja 2002, 283). Etničnost (hrvaštvo) naj bi bila posamezniku, rojenemu na Hrvaškem tako *dana* že ob rojstvu poleg tega pa »naj bi predstavljala temeljno lastnost naroda« (prav tam). Hrvaški narod je dojet zgolj kot esencialističen in statičen – k obstoječem stanju ne moremo nič dodati ali spremeniti. Nacionalizem, v smislu prizadevanja za eno narodnost pod eno streho, je na hrvaškem ozemlju zelo močan, kar je lahko ena izmed posledic vojn iz preteklosti. V času letih se je nacionalizem krepil, v duhu tega so nastajale pesmi – nekatere od njih so spodbujale narod, druge hrabrine vojake na bojnih linijah, spet tretje pa so bile namenjene provokaciji nasprotnikov. Izredno pomemben element hrvaštva predstavljajo narodni simboli, ki se večinoma navezujejo prav na skupno zgodovino naroda, kot navaja Anthony D. Smith, pa ves nabor simbolov med drugim služi prav »/.../ notranjemu povezovanju njegovih pripadnikov (op. pripadnikov naroda) s pomočjo enotnega imaginarija skupnih spominov in mitov« (Smith 2005, 18). Kot je jasno prikazano skozi analizo domoljubnih pesmi je za konstrukt hrvaštva zelo pomembna ideja naroda, ki pa je ravno skozi pesmi konstruiran idealistično. Pomemben element hrvaštva je tudi zavedanje, da Hrvati živijo v skupnosti sebi enakih, pa čeprav vseh sploh ne poznajo, povezujejo jih skupni spomini (predvsem na vojno) in mitologije. Pravi Hrvati naj bi prav zaradi skupnih spominov in mitov, ostajali na ozemlju Hrvaške in si tam ustvarili dom.

V procesu socializacije na otrokovo identiteto močno vpliva družba; sočasno s seznanjanjem otroka z jezikom in emocijami pa poteka tudi seznanjanje z glasbenim stilom kulture v katero je rojen (Lomax v Stokes 1997, 47). Tako so elementi, ki tvorijo hrvaško nacionalno identiteto, velikokrat enaki elementom, ki jih najdemo (predvsem) v besedilih pesmi z domoljubno tematiko. Kar pojasnjuje Kogojeva misel, v kateri glasbo primerja s silo, »ki vzbuja v človeku čustva, na katera ne misli, in katera ga napeljujejo, da deluje, ne da bi povpraševal za svet svojo zavest, pamet in voljo« (Kogoj v Muršič 1993, 97).

Eden izmed pomembnejših elementov, ki konstruirajo hrvaštvo, je dediščina naroda. Vsak narod je – v esencialističnem duhu – potomec svoje dediščine, ki se od ostalih *bistveno*, razlikuje in razlikovanje med *nami* in *njimi* je eden izmed pomembnejših dejavnikov pripadanja določeni skupini. Fenomen naroda, se kaže kot zgodovinsko specifično fiksiranje

različnega mešanja kulture, etnij, identifikacij, »/.../ v eni sami fantazmatski točki, na primer v točki *slovenstva* (op. v mojem primeru hrvaštva), kot čisti in večni identiteti« (Stanković 2002, 222–223). Nenehno poudarjanje geografskih posebnosti je izredno pomembno, saj družbeni akterji prek glasbe postavljajo meje, z namenom ohranjanja distance med *nami* in *njimi*. »Glasba je eden izmed nepogrešljivih elementov celotne kulture« (Muršič 1993, 221), kot pravi Muršič, propagira pa že obstoječe dominantne klasifikacije.

Nekateri dejavniki, ki pomembno vplivajo na oblikovanje oziroma formiranje posameznikove identitete so sicer res dani že ob rojstvu; posameznik namreč ne more spremeniti kraja, v katerega je bil rojen, ali pa si sam izbrati družine v katero se bo rodil. Večina elementov, ki so uporabljeni v pesmi, prav tako izhaja iz esencializma. V več pesmih je mogoče začutiti kanček fatalizma, ki je prav tako pomemben element hrvaštva. Domoljubna glasba tako izrazito sporoča oziroma poslušalcem posreduje elemente, ki v njih samih vzbudijo določena čustva, na katerih temelji občutek nacionalne zavesti.

5 LITERATURA

1. Adorno, Theodor W. 1986. *Uvod v sociologijo glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
2. Andersen, Benedict. 1989. *Zamišljene skupnosti: O izvoru in širjenju nacionalizma*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
3. Fresl, Tomislav. 2008. Faze integracije hrvatske nacije. *Pravnik* 42 (80): 123–140.
4. Gabrovec, Ana. 2016. *Vloga glasbe pri konstrukciji nacionalne identitete: slovenska nacionalna identiteta z glasbene perspektive*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
5. Gellner, Ernest. 1994. Nationalism and Modernization; Nationalism and High Cultures. V *Nationalism*, ur. J. Hutchinson in A.D. Smith, 55–70. New York: Oxford University Press.
6. Giddens, Anthony. 1991. Nacionalna država, narod, nacionalizem. V *Študije o etnonacionalizmu*, ur. Rudi Rizman, 365–370. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani.
7. In der Maur, Wolf. 1991. *Nacionalizem*. Ljubljana: Mohorjeva založba.
8. Jarach, Lawrence. 2004. *Essentialism and the Problem of Identity Politics*. Dostopno prek: <https://theanarchistlibrary.org/library/lawrence-jarach-essentialism-and-the-problem-of-identity-politics.lt.pdf> (2. avgust 2017).
9. Južnič, Stane. 1993. *Identiteta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. Kranke, Derrick, Jodi L., Constantine Brown, Soraya Danesh in Amy Watson. 2016. Ideas in Action: Teaching Qualitative Analytic Methods in Social Work Research through the Analysis of Song Lyrics. *Social Work Education* 35 (2): 229–235.
11. Middleton, Richard. 1990. *Studying popular music*. Milton Keynes: Open University Press.
12. Medica, Karmen. 2014. Primordializem: instrumentalizem v študijah o etničnosti. *Monitor* 16 (2): 161–169.

13. Muršič, Rajko. 1993. *Neubesedljive zvočne igre: od filozofije k antropologiji glasbe*. Maribor: Akademsko založba Katedra.
14. Plazar, Polona. 2009. *Popularna glasba in nacionalna identiteta: primer Marka Perkovića – Thompsona*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. Pompe, Gregor. 2012. Ideologija v glasbi in ideologija o glasbi. V *Ideologije v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*, ur. Aleksander Bjelčevič, 77–82. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
16. Pušnik Maruša. 1999. Konstrukcija slovenske nacije skozi medijsko naracijo. *Teorija in praksa* 36 (5): 796–808.
17. --- 2011. *Popularizacija nacije: Komuniciranje, nacionalizem in proizvodnja mej*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Roblek, Vasja. 2009. Primer izpeljave analize besedila v kvalitativni raziskavi. *Management* 4 (1): 53–69.
19. Smith, Anthony D. 2005. *Nacionalizem: teorija, ideologija, zgodovina*. Ljubljana: Krtina.
20. Stanković, Peter. 2002. Uporabe »balkana«: rock in nacionalizmov Sloveniji v devetdesetih letih. *Teorija in praksa* 39 (2): 220–238.
21. --- 2010. *Politike popa: uvod v kulturne študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
22. Stokes, Martin. 1997. Introduction: Ethnicity, Identity and Music. V *Ethnicity, Identity and Music: The Musical Construction of Place*, ur. Martin Stokes, 1–29. New York: Berg Publishers.
23. Tiryakian, Edward A. in Neil Nevitte. 1991. Nacionalizem in modernost. V *Študije o etnonacionalizmu*, ur. Rudi Rizman, 267–295. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani.
24. Ule, Mirjana. 2000. *Sodobne identitete – V vrtincu diskurzov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
25. --- 2009. *Socialna psihologija: analitični pristop k življenju v družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

26. Velikonja, Mitja. 2002. Dom in svet: Kultura in študije naroda. V *Cooltura – uvod v kulturne študije*, ur. Aleš Debeljak, Peter Stanković, Gregor Tomc in Mitja Velikonja, 283–297. Ljubljana: Študentska založba.
27. Verč, Jurij. 2012. Dileme in horizont »drugega« v dramatici Josipa Tavčarja V *Ideologije v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*, ur. Aleksander Bjelčevič, 119–123. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.